

Iwona Salejko-Szyszcak, Małgorzata Szczepaniak

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mails: iwona.salejko@wp.pl; m.szczepaniak@umk.pl

NIERÓWNOŚCI DOCHODOWE I UBÓSTWO A SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA W UNII EUROPEJSKIEJ

INCOME INEQUALITIES AND POVERTY VS. SOCIAL COHESION IN THE EUROPEAN UNION

DOI: 10.15611/pn.2018.539.16
JEL Classification: I32, D63

Streszczenie: W artykule podjęto tematykę spójności społecznej, definiując ją oraz analizując w świetle nierówności, i ubóstwa jako czynników zagrażających spójności społecznej UE. Głównym celem artykułu jest analiza zróżnicowania nierówności dochodowych i ubóstwa w UE oraz identyfikacja kierunków zmian w ciągu ostatniej dekady w poszczególnych krajach i w całej UE. Planuje się zastosować metodę analizy porównawczej nierówności w poszczególnych krajach członkowskich przy wykorzystaniu danych Eurostatu (EU-SILC). Wnioski z przeprowadzonej analizy wskazują, jak duże znaczenie ma polityka wyrównywania poziomu i jakości życia w ramach polityki spójności UE.

Słowa kluczowe: nierówności, ubóstwo, spójność społeczna.

Summary: The article addresses the subject of social cohesion by defining and analyzing it in the light of inequality and poverty as factors threatening the social cohesion of the EU. The main goal of the article is to analyze the diversity of income inequalities and poverty in the EU and to identify trends in change over the last decade in particular countries and throughout the EU. It is planned to apply the method of comparative analysis of inequality in member states using Eurostat data (EU-SILC). Conclusions from the conducted analysis indicate the importance of the policy of leveling of quality of life as part of the EU cohesion policy

Keywords: inequalities, poverty, social cohesion.

1. Wstęp

Nierówności dochodowe i ubóstwo to istotne czynniki zagrażające spójności społecznej w krajach UE¹. Nierówności dochodowe mogą determinować stosunki wewnątrz społeczeństw poszczególnych krajów, będąc niejednokrotnie powodem

¹ W artykule zastosowano skrót UE dla oznaczenia Unii Europejskiej.

upowszechniania się skrajnych poglądów czy powstawania konfliktów. Te zjawiska z kolei mogą przekładać się na gorsze wyniki w zakresie spójności społecznej. Spójność społeczna jest jednym z podstawowych celów polityki krajów UE. Jest ona bowiem uważana za główny warunek politycznej stabilności i bezpieczeństwa państwa. Jest źródłem dobrobytu, a także wzrostu i rozwoju gospodarczego [Eurofound 2014]. Brak spójności społecznej wymusza konieczność ponoszenia wysokich wydatków publicznych, a to negatywnie wpływa na poziom i jakość życia ludności [Dziembała 2017, s. 142-144]. Stąd identyfikacja kierunków zmian w zakresie zróżnicowania dochodowego ludności i ubóstwa w poszczególnych krajach UE stanowi istotny krok do poprawy stanu spójności społecznej, a to implikuje osiąganie dobrobytu i prowadzi do poprawy jakości życia ludności.

Analizy nierówności dostarczają informacji o czynnikach niemonetarnych, które mogą znacząco wpływać na jakość życia danej populacji. Nierówności często postrzegane są jako związane z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Stąd celem badania jest przeprowadzenie analizy porównawczej pomiędzy krajami UE w zakresie nierówności i ubóstwa oraz próba oceny związku pomiędzy nierównościami a ubóstwem i wykluczeniem społecznym jako czynnikami zagrażającymi spójności społecznej.

2. Pojęcie spójności społecznej i wybrane wskaźniki spójności społecznej

Pojęcie spójności społecznej jest stosunkowo nowe, bo pojawiło się dopiero w latach 90. XX wieku. Jednak idea ta była badana dużo wcześniej i funkcjonowała pod pojęciem solidarności (1893 r. – Emil Durkheim), a potem sprawiedliwości (1971 r. – John Rawls). Obecnie wąskie podejście do pojęcia spójności społecznej (które można zaobserwować w polityce UE) definiuje ją jako: ograniczenie różnic w dostępie jednostek do rynku pracy, redukcję ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz zmniejszenie nierówności między grupami społecznymi [Jenson 2010, s. 4]. Strategia Europa 2020 także wskazuje na zapewnienie spójności społecznej poprzez posunięcia w kierunku wzrostu zatrudnienia i walki z ubóstwem [Jastrzębska 2017, s. 115-116]. Spójność społeczna jest więc pojęciem wielowymiarowym. Warto też zauważyć, że istnieją dwa główne podejścia do pojęcia spójności:

- 1) socjologiczne i psychologiczne, które zwraca szczególną uwagę na integrację i społeczną stabilność,
- 2) traktowane jako wstępny warunek dobrobytu gospodarczego [Dziembała 2017, s. 144].

W Polsce obserwuje się podobne podejście do pojęcia spójności społecznej jak w innych krajach UE. W przyjętej w lutym 2017 roku Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju... wskazuje się na spójność społeczną jako jeden z głównych celów monitorowanych za pomocą wskaźników dotyczących: zatrudnienia, ubóstwa, starzenia się, mieszkalnictwa i instytucjonalnej opieki nad dziećmi [Ministerstwo In-

westycji i Rozwoju 2017]. Aktualnie próbuje się szerzej ujmować spójność społeczną i w jej definicji podkreśla się zależność między spójnością społeczną i jakością życia. W tym podejściu spójność społeczną upatruje się w zapewnieniu dobrobytu wszystkim członkom społeczeństwa, zmniejszeniu różnic i unikaniu nierówności społecznych. W szerokim ujęciu pojęcia spójności społecznej kładzie się nacisk na współpracę jednostek skierowaną na osiągnięcie wspólnych celów [Jastrzębska 2017, s. 116-117].

W związku z wielowymiarowym podejściem do pojęcia spójności społecznej istnieje wiele sposobów jej pomiaru. Podstawowym wskaźnikiem rozwoju społecznego jest wskaźnik HDI. Nierówności społeczne mierzy się przede wszystkim za pomocą wskaźnika IHDI. Miernikami nierówności dochodowych są przede wszystkim współczynnik Giniego oraz wskaźnik zróżnicowania kwintylowego. Istotnym wskaźnikiem spójności społecznej jest także wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Wskaźnik rozwoju społecznego HDI (*Human Development Index*) uwzględnia trzy kwestie: długie i zdrowe życie (*long and healthy life*), wiedzę (*knowledge*) i przyzwoity standard życia (*a decent standard of living*). HDI jest miarą syntetyczną, opartą na średniej indeksów dla każdego z tych trzech wymiarów. Do ich pomiaru służą następujące wskaźniki:

- oczekiwana długość życia w chwili urodzenia (wymiar zdrowotny),
- średnia liczba lat nauki w szkole dla dorosłych w wieku 25 lat i więcej oraz oczekiwania co do liczby lat nauki w szkole dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia (wymiar edukacji),
- dochód na mieszkańca – PKB *per capita* (wymiar standardu życia).

Konstrukcja wskaźnika określa skrajne, docelowe wartości w każdej z wymienionych sfer. HDI to uproszczony wskaźnik, a informacje w nim zawarte nie obejmują całości elementów zawartych w koncepcji rozwoju ludzkiego – bezpieczeństwa ludzkiego, dostępu płci, nierówności, ubóstwa, co odgrywa dużą rolę podczas wyciągania wniosków dotyczących spójności społecznej. Chcąc dokonać pełniejszej analizy poziomu rozwoju człowieka i spójności społecznej, trzeba więc wziąć pod uwagę także inne wskaźniki opisane poniżej.

Wskaźnik rozwoju społecznego z uwzględnieniem nierówności IHDI (*Inequality-adjusted Human Development Index*) wykorzystuje te same zmienne co HDI, jednak dodatkowo są one poddane modyfikacji za pomocą wskaźnika nierówności Atkinsona. Wskaźnik ten, podobnie jak HDI, przyjmuje wartości z przedziału 0-1. Źródłem danych do wyliczenia tego wskaźnika są zbiory danych tworzone przez ONZ (w przypadku trwania życia) oraz reprezentatywne badania gospodarstw domowych (dla edukacji i dochodów). Obliczenie wskaźnika IHDI następuje w czterech krokach. Pierwszy krok to wyliczenie wskaźnika Atkinsona nierównomierności dystrybucji danej cechy w populacji (długości życia, edukacji, dochodu) na podstawie danych z tablic długości trwania życia i badań gospodarstw domowych. Drugi to skorygowanie średniej wartości każdego miernika

o efekt nierówności (uwzględnienie wskaźnika nierówności Atkinsona). Trzeci to oszacowanie zagregowanego wskaźnika IHDI. W ostatnim etapie następuje wyliczenie procentowej straty we wskaźniku HDI z powodu nierówności. Jeśli IHDI jest równy HDI, to znaczy, że w tym kraju nie ma nierówności w rozwoju pomiędzy różnymi warstwami społeczeństwa. Im większa różnica między IHDI a HDI, tym większe nierówności w rozwoju społecznym obserwuje się w danym kraju [Human Development Report 2015].

Współczynnik Giniego jest jedną z najczęściej stosowanych miar nierówności dochodowych. Ukazuje on poziom rozproszenia dochodów od równomiernego rozkładu. Przybiera on wartości między 0 a 1, gdzie 0 oznacza idealnie równomierne rozkład dochodów, a 1 to sytuacja, w której jedna osoba posiada cały dochód. Z pewnością popularność tej miary wynika z łatwości interpretacji oraz możliwości graficznego zaprezentowania tego wskaźnika. Wykorzystuje się do tego krzywą Lorenza. Wartość współczynnika Giniego przedstawia się jako stosunek pola zawartego między linią o nachyleniu 45° (obrazującą równomierny rozkład dochodów) a funkcją Lorenza (opisującą faktyczny rozkład dochodów danej populacji) i całkowitym obszarem znajdującym się pod linią 45° . Współczynnik Giniego jest wielkością znormalizowaną, co ułatwia dokonywanie porównań, zarówno w czasie, jak i między różnymi krajami [Malinowski 2016, s. 23-25].

Nierówność rozkładu dochodów S80/S20 (wskaźnik zróżnicowania kwintylowego) to stosunek sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najwyższym poziomie dochodów do sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najniższym poziomie dochodów. Wskaźnik ten jest liczony dla rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji gospodarstwa domowego [GUS 2017, s. 44]. Wskaźnik zróżnicowania kwintylowego jest jednym z podstawowych wskaźników wykluczenia społecznego, a także jednym z dwóch (obok współczynnika Giniego) głównych mierników umożliwiających ocenę nierówności rozkładu dochodów w krajach UE.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (*People at risk of poverty or social exclusion*) jest wyznaczany dla potrzeb monitorowania realizacji celów założonych w strategii Europa 2020, również tych dotyczących spójności społecznej. Obliczany jest on na podstawie trzech cząstkowych subwskaźników:

- 1) wskaźnika zagrożenia ubóstwem (po transferach) (*at-risk poverty rate after social transfers* – ARPR),
- 2) wskaźnika pogłębionej deprivacji materialnej (*severe material deprivation rate*),
- 3) wskaźnika niskiej intensywności pracy (*people living in households with very low work intensity*) [GUS 2017, s. 42-43].

3. Ocena spójności społecznej w krajach UE z punktu widzenia nierówności i ubóstwa

Analiza poziomu rozwoju społecznego za pomocą HDI oraz IHDI pozwala na uchwycenie dystansu dzielącego kraje UE nie tylko pod kątem takich aspektów, jak: dochód, zdrowie i edukacja, ale również problematyki nierówności. Ze względu na to, że w analizie spójności społecznej niezwykle istotne jest uwzględnienie wpływu nierówności na sytuację rozwojową krajów UE, w analizie wskazano na stratę w poziomie rozwoju społecznego wynikającą z nierówności.

Tabela 1. Ranking krajów UE wg HDI, IHDI, strata w rozwoju wynikająca z nierówności oraz nierówności dochodowe w 2015 roku

Lp.	Kraj	Pozycja w rankingu krajów świata wg HDI	HDI	Pozycja w rankingu krajów świata wg IHDI	IHDI	Różnica w pozycji rankingowej po uwzgl. nierówności	Strata w poziomie rozwoju społecznego wynikająca z nierówności %	Nierówności dochodowe	
								Zróżnicowanie kwintylowe dochodów 2010-2015	Wskaźnik Giniego 2010-2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Niemcy	4	0,926	5	0,859	-1	7,2	4,6	30,1
2	Dania	5	0,925	7	0,858	-2	7,2	4,5	29,1
3	Holandia	7	0,924	5	0,861	2	6,9	4,2	28,0
4	Irlandia	8	0,923	10	0,850	-2	7,9	5,3	32,5
5	Szwecja	14	0,913	11	0,851	3	6,7	4,2	27,3
6	Wielka Brytania	16	0,909	17	0,836	-1	8,0	5,3	32,6
7	Luksemburg	20	0,898	19	0,827	1	8,0	5,9	34,8
8	Francja	21	0,897	22	0,813	-1	9,4	5,3	33,1
9	Belgia	22	0,896	20	0,821	2	8,3	4,2	27,6
10	Finlandia	23	0,895	14	0,843	9	5,8	3,9	27,1
11	Austria	24	0,893	21	0,815	3	8,7	4,9	30,5
12	Słowenia	25	0,890	16	0,838	9	5,9	3,7	25,6
13	Włochy	26	0,887	29	0,784	-3	11,5	6,7	35,2
14	Hiszpania	27	0,884	26	0,791	1	10,5	7,3	35,9
15	Republika Czeska	28	0,878	18	0,830	10	5,4	3,8	26,1
16	Grecja	29	0,866	34	0,758	-6	12,4	7,6	36,7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17	Estonia	30	0,865	27	0,788	3	8,9	5,7	33,2
18	Cypr	33	0,856	35	0,762	-2	10,9	5,4	34,3
19	Malta	33	0,856	30	0,786	3	8,1		
20	Polska	36	0,855	34	0,774	2	9,5	5,0	32,1
21	Litwa	37	0,848	37	0,759	0	10,5	6,5	35,2
22	Słowacja	40	0,845	28	0,793	12	6,1	4,0	26,1
23	Portugalia	41	0,843	40	0,755	1	10,4	6,7	36,0
24	Węgry	43	0,836	37	0,771	6	7,8	5,0	30,6
25	Łotwa	44	0,830	45	0,742	-1	10,6	6,7	35,5
26	Chorwacja	45	0,827	47	0,752	2	9,1	5,7	32,5
27	Rumunia	50	0,802	50	0,714	0	11,1	4,1	27,5
28	Bułgaria	52	0,794	54	0,709	2	10,7	6,9	36,0

Nota: Kraje uporządkowano według ich pozycji w rankingu według HDI.

Bułgaria jest jedynym krajem, który nie został zaklasyfikowany do grupy krajów o bardzo wysokim poziomie rozwoju. Pogrubiono wiersze, w których znajdują się kraje o najwyższej stracie w poziomie rozwoju gospodarczego z punktu widzenia nierówności (Grecja) oraz o najniższej stracie (Republika Czeska).

Źródło: opracowanie na podstawie: [Human Development Report 2016].

Analiza IHDI w każdym z przypadków wskazuje, że oszacowany poziom życia jest niższy, co odzwierciedla negatywny wpływ nierówności na poziom życia ludności. W tabeli 1 wskazano również oszacowaną stratę procentową, wynikającą z nierówności i interpretowaną jako utrata w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. Krajem o najwyższych nierównościach mierzonych współczynnikiem Giniego (2010-2015) jest Grecja, a najniższe nierówności odnotowano w Słowenii, Republice Czeskiej i Słowacji. Najwyższą stratę z tytułu nierówności oszacowano dla Grecji (12,4%), a najniższą dla Republiki Czeskiej (5,4%). W rezultacie po uwzględnieniu wpływu nierówności kraje te, mimo że znajdują się obok siebie w rankingu HDI (miejsce 15. i 16.), dzieli dystans rozwojowy w postaci aż 16 miejsc w rankingu krajów świata według IHDI.

Ze względu na to, że celem spójności społecznej jest minimalizowanie rozbieżności dochodowych, przeanalizowano dynamikę zmian w zakresie nierówności na podstawie współczynnika Giniego oraz zróżnicowania kwintylowego w rozkładzie dochodów. Współczynnik Giniego dla krajów UE-27 nieznacznie wzrósł z 30,8 w roku 2008 do 31 w 2016 roku (tabela 2). Co ważne, w kraju zarówno o najniższych nierównościach, jak i najwyższych nierównościach współczynnik Giniego wzrósł. W 2008 roku krajem o najniższych nierównościach była Słowenia (23,4), a w 2016 roku Słowacja (24,3). Natomiast w 2016 roku najwyższe nierówności odnotowano na Łotwie (37,5), a w 2016 roku w Bułgarii (38,3). Poza tym biorąc pod

Tabela 2. Ranking krajów UE na podstawie współczynnika Giniego w 2008 i 2016 roku

Ranking 2008	Współczynnik Giniego 2008	Kraj	Ranking 2016	Współczynnik Giniego 2016	Kraj	Zmiana współczynnika Giniego	Stopa wzrostu (%)	Spadek/wzrost pozycji w rankingu
1	23,4	Słowenia	1	24,3	Słowacja	0,6	2,5	wzrost
2	23,7	Słowacja	2	24,4	Słowenia	1	4,3	spadek
3	24,7	Republika Czeska	3	25,1	Republika Czeska	0,4	1,6	bez zmian
4	25,1	Dania	4	25,4	Finlandia	-0,9	-3,4	wzrost
5	25,1	Szwecja	5	26,3	Belgia	-1,2	-4,4	wzrost
6	25,2	Węgry	6	26,9	Holandia	-0,7	-2,5	wzrost
7	26,3	Finlandia	7	27,2	Austria	-0,5	-1,8	wzrost
8	27,5	Belgia	8	27,6	Szwecja	2,5	10	spadek
9	27,6	Holandia	9	27,7	Dania	2,6	10,4	spadek
10	27,7	Austria	10	28,2	Węgry	3	11,9	spadek
11	27,7	Luksemburg	11	28,5	Malta	0,4	1,4	wzrost
12	28,1	Malta	12	29,3	Francja	-0,5	-1,7	wzrost
13	29	Cypr	13	29,5	Niemcy	-0,7	-2,3	wzrost
14	29,8	Francja	14	29,5	Irlandia	-0,4	-1,3	wzrost
15	29,9	Irlandia	15	29,8	Polska	-2,2	-6,9	wzrost
16	30,2	Niemcy	16	30,8	UE (27)	-0,2	-0,6	wzrost
17	30,9	Estonia	17	31	Luksemburg	3,3	11,9	spadek
18	31	UE (27)	18	31,5	Wielka Brytania	-2,4	-7,1	wzrost
19	31,2	Włochy	19	32,1	Cypr	3,1	10,7	spadek
20	32	Polska	20	32,7	Estonia	1,8	5,8	spadek
21	32,4	Hiszpania	21	33,1	Włochy	1,9	6,1	spadek
22	33,4	Grecja	22	33,9	Portugalia	-1,9	-5,3	wzrost
23	33,9	Wielka Brytania	23	34,3	Grecja	0,9	2,7	spadek
24	34,5	Litwa	24	34,5	Hiszpania	2,1	6,5	spadek
25	35,8	Portugalia	25	34,5	Łotwa	-3	-8	wzrost
26	35,9	Bułgaria	26	34,7	Rumunia	-1,2	-3,3	wzrost
27	35,9	Rumunia	27	37	Litwa	2,5	7,2	spadek
28	37,5	Łotwa	28	38,3	Bułgaria	2,4	6,7	spadek

Nota: Kolumny: zmiana współczynnika Giniego, zmiana procentowa współczynnika Giniego oraz zmiana pozycji w rankingu dotyczą rankingu krajów wg współczynnika Giniego w 2016 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

uwagę dynamikę zmian w krajach UE-27, wskazać należy, że Polska i Portugalia to kraje, w których średnia stopa zmian dla lat 2008-2016 wyniosła odpowiednio (-1,6% oraz -1%). Natomiast w Szwecji, Danii i Niemczech średnie tempo zmian w tym samym okresie wyniosło odpowiednio 1,6%, 1,4%, 1,2%. W 2016 roku istniały znaczne nierówności w rozkładzie dochodów: średnia dla krajów UE pokazuje, że dochody górnych 20% ludności (o najwyższym ekwiwalentnym dochodzie do dyspozycji) były 5,2 razy większe niż dochody dolnych 20% (o najniższym ekwiwalentnym dochodzie do dyspozycji). Wskaźnik ten był jednak bardzo zróżnicowany w państwach członkowskich i wahał się od 3,5 na Słowacji i w Republice Czeskiej do ponad 6 w Portugalii, Hiszpanii, Estonii, na Łotwie, Litwie i w Bułgarii, osiągając najwyższą wartość w Rumunii (8,3). Poza tym nierównomierność rozkładu dochodów wzrosła w stosunku do 2008 roku zarówno w odniesieniu do średniej krajów UE-27 (z 5 do 5,2), jak i w kraju o najwyższych (Rumunia z 7 do 8,3) i najniższych nierównościach (Słowacja z 3,4 do 3,5) (tabela 2). Cypr, Luksemburg, Dania i Węgry to kraje, w których nierówności wzrosły o ponad 10%. Natomiast w Wielkiej Brytanii, Polsce i na Łotwie spadły w największym stopniu (ok. 7%).

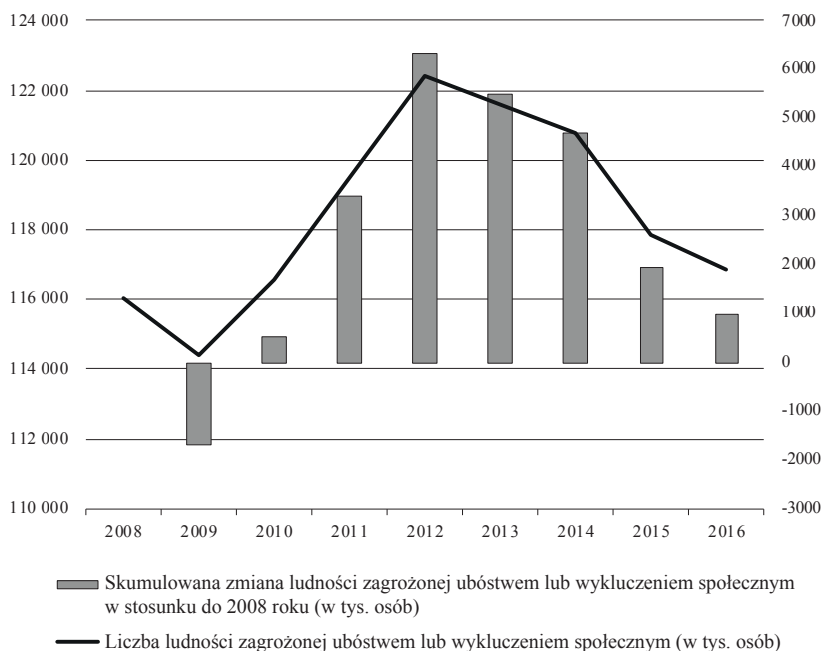
Nierówności wpływają na jakość życia ludności w zależności od grup społecznych z punktu widzenia wieku. Szczególnie ważną w tym kontekście grupą są osoby starsze, co częściowo odzwierciedla wzrost proporcjonalnego udziału w UE populacji w wieku co najmniej 65 lat (15,8% w 2006 roku do 19,2% w 2016 roku). Zasadne jest zatem porównanie dochodów ludzi starszych z dochodami pozostałej części społeczeństwa. W UE-28 mediana dochodów osób w wieku 65 lat i starszych stanowiła 93% mediany dochodów populacji w wieku poniżej 65 lat. Tylko w sześciu krajach (Luksemburgu, Grecji, Francji, Hiszpanii, w Węgrzech i w Rumunii) mediana dochodów osób starszych była równa lub wyższa od mediany dochodów osób w wieku poniżej 65 lat. Natomiast wskaźniki poniżej 80% odnotowano w Belgii, Szwecji, Danii, na Malcie, Litwie, Łotwie, w Estonii i Bułgarii.

Tendencje rozwarstwienia sytuacji materialnej obrazuje rysunek 1, na którym przedstawiono krzywe Lorenza dla Słowacji i Bułgarii (krajów o najwyższych i najniższych nierównościach mierzonych współczynnikiem Giniego) oraz średnio dla krajów UE-27 w 2016 roku. Krzywe Lorenza skumulowanym wielkością dochodów, wyrażonych procentowo na osi rzędnych, podporządkowują skumulowany procent liczby gospodarstw domowych na osi odciętych. Linia 45 stopni nazwana jest linią absolutnej równości, obrazującą rozkład egalitarny, czyli rozkład, w którym podział dochodu jest równy, tzn. że 10% gospodarstw domowych osiąga 10% dochodu itd. Analiza danych wskazuje, że z pewnością podział dochodu w badanych krajach nie jest równy, co na wykresie obrazują krzywe Lorenza, znajdujące się poniżej linii 45 stopni. Położenie krzywej Lorenza najdalej od linii absolutnej równości w przypadku Bułgarii wskazuje, że nierówności dochodowe są większe niż średnia dla krajów UE-27 oraz dla Słowacji.

Drugim ważnym aspektem w zakresie analizy spójności w UE jest ubóstwo. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w UE-27

do 17,3%, wynosząc prawie 8,7% osób. Z porównania wskaźników zagrożenia ubóstwem przed transferami społecznymi i po nich wynika, że względny wpływ świadczeń socjalnych na ograniczenie ubóstwa był najniższy w Rumunii, Grecji, na Łotwie i w Polsce. Natomiast w Irlandii i Finlandii dzięki transferom socjalnym ponad połowa osób zagrożonych ubóstwem znalazła się poza progami ubóstwa.

W 2016 roku w UE-27 jako całości kobiety zarabiały średnio o 16,3% mniej niż mężczyźni, choć należy zwrócić uwagę, że sytuacja w tym zakresie poprawiła się, gdyż w 2008 roku wskaźnik zróżnicowania wynagrodzeń ze względu na płeć wynosił 17,3%. Najmniejsze różnice między średnim wynagrodzeniem obydwu płci odnotowano w Luksemburgu, we Włoszech, w Rumunii, Belgii, Polsce i Słowenii (poniżej 10% w każdym z tych państw). Największe zróżnicowanie wynagrodzenia ze względu na płeć stwierdzono w Estonii, Republice Czeskiej, Niemczech, Austrii i Zjednoczonym Królestwie (powyżej 20% w każdym z wymienionych państw).

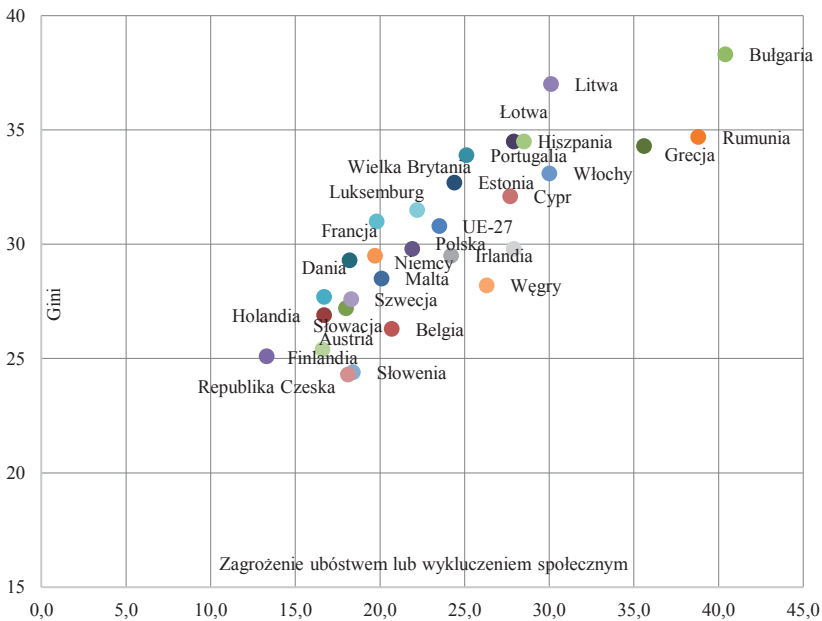

Rys. 2. Liczba ludności zagrożonej ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (w tys.) w krajach UE w latach 2008-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W nawiązaniu do strategii Europa 2020, w której podkreśla się zrównoważony wzrost i włączenie społeczne jako wymóg wzmocnienia i przygotowania struktury europejskiej gospodarki na wyzwania następnej dekady, podstawowym wymiernym celem jest zmniejszenie o co najmniej 20 milionów osób liczby ludności zagrożonej

ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do 2020 roku w stosunku do 2008 roku². W 2008 roku w UE-27 było 116,7 mln ludzi zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Stąd docelowa liczba wynosi 96,7 mln do 2020 roku. Według najnowszych danych Eurostatu, w 2016 roku liczba ta *de facto* wzrosła. Biorąc pod uwagę skumulowaną zmianę liczby ludności zagrożonej ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, ponad 116,8 mln Europejczyków nadal żyje w biedzie. Wśród krajów, w których liczba ubogich spadła, wskazać należy Polskę, Rumunię, Portugalie, Bułgarię, Słowację, Węgry, Litwę, Łotwę, Niemcy, Austrię oraz Republikę Czeską. W pozostałych krajach liczba ludności żyjącej w biedzie wzrosła w stosunku do 2008 roku.

Rys. 3. Zależność pomiędzy współczynnikiem Giniego a współczynnikiem zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w krajach UE w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Szukając odpowiedzi na pytanie o związek pomiędzy nierównościami a ubóstwem, obliczono współczynniki korelacji liniowej pomiędzy współczynnikiem Giniego oraz współczynnikiem zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w 2016 roku dla krajów UE. Obliczony³ współczynnik korelacji liniowej Pearsona, równy 0,85, wskazuje na silny dodatni związek między nierównościami i ubóstwem

² Do porównań wykorzystano dane dla UE-27, czyli przed przystąpieniem Chorwacji.

³ Obliczenia wykonano w programie Gretl.

oraz potwierdza, że dystrybucja dochodów może mieć bezpośrednie przełożenie na zasięg i stopień ubóstwa. Wśród krajów, w których w największym stopniu nierówności związane są z ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, wskazać należy Bułgarię, Rumunię, Litwę i Grecję. Z drugiej strony Słowacja, Słowenia oraz Republika Czeska charakteryzują się relatywnie równomiernym rozkładem dochodu oraz niską stopą ubóstwa lub wykluczenia społecznego.

4. Zakończenie

Na podstawie przeprowadzonej w artykule analizy potwierdzono, że nierówności negatywnie wpływają na spójność społeczną. Podobną zależność obserwuje się w kwestii ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.

Nierówności społeczne mogą wpływać na spójność społeczną głównie ze względu na mechanizm wykluczający część istniejących w danym państwie zasobów ludzkich. Poszerzenie obszarów ubóstwa w krajach UE ten fakt potwierdza.

Obserwowany trend wzrostu nierówności i ubóstwa w większości krajów UE należy uznać za poważne zagrożenie dla przyjmowanych w strategiach rozwoju (np. Europa 2020) celów zwiększenia egalitaryzmu i wyrównania szans w zakresie dostępu do rynku pracy, edukacji czy zdrowia.

Artykuł nie wyczerpuje tematyki, która ze swej natury jest wielowymiarowa. Planuje się w kolejnym etapie rozszerzyć analizę o związek między nierównościami a różnymi niekorzystnymi zjawiskami społecznymi (jak np. odsetek młodzieży kończącej przedwcześnie edukację, problem zaufania do instytucji publicznych, wskaźnik prizonizacji), które bez wątpienia nie pozostają bez wpływu na spójność społeczną w poszczególnych krajach UE.

Literatura

- Dziembała M., 2017, *Spójność społeczna w krajach i regionach Unii Europejskiej w świetle wskaźnika postępu społecznego*, Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, nr 51.
- Eurofound, 2014, *Social Cohesion and Well-Being in the EU*.
- Eurostat, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (2.04.2018).
- Gray R., Owen D., Sopher M.J., 1998, *Setting up a control system for your organization*, Nonprofit World, vol. 16, no. 3, s. 65-76.
- GUS, 2017, *Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2016)*, Warszawa.
- Human Development Report, 2015, *Work for Human Development*, United Nations Development Programme (UNDP).
- Human Development Report, 2016, *Human Development for Everyone*, United Nations Development Programme (UNDP).
- Jastrzębska E., 2017, *Spójność społeczna w kontekście społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Definiowanie, pomiar i dobre praktyki biznesu*, Optimum, Studia Ekonomiczne, nr 4(88).
- Jenson J., 2010, *Defining and Measuring Social Cohesion*, United Nations Research Institute for Social Development.

- Kołodko G., 2010, *Neoliberalizm i światowy kryzys gospodarczy*, *Ekonomista*, nr 1, s. 23-30.
- Kowalski J. (red.), 2013, *Rola polityki logistycznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Kowalski T., Nowak T., Pisarek W. (red.), 2003, *Aspekty zarządzania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Malinowski G.M., 2016, *Nierówności i wzrost gospodarczy. Sojusznicy czy wrogowie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, 2017, *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, Warszawa.
- OECD, 2010, Sprawozdanie dotyczące przygotowania Strategii Zielonego Wzrostu, <http://www.oecd-ilibrary.org> (12.02.2013).
- The World Bank, 2012, *Inclusive Green Growth: The Pathway to Sustainable Development*, DC, Washington.
- Ustawa z 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, Dz.U. nr 14, poz. 114 ze zm.